

RECENZÍÓ

GEREBENNÉ VÁRBÍRÓ KATALIN, REMÉNYI TAMÁS, ROSTA KATALIN

Szenzoros információfeldolgozás, mozgás, nyelvi képesség. A Frostig-elven alapuló nevelési terápia elmélete és gyakorlata

Gondolat Kiadó, Budapest, 2021

*...Lacika SNI-s gyermek.
De nehéz egy ilyen fejnek.
Mer' aki nehezen kockul,
Alakul a sora rosszul.
Gráfia, lexia, dixis,
Figyelemzavaros, hisztis.
Minek is titkoljam, rejtsem;
Lacika picike Einstein.
Lacika nemigen tisztelt.
Szigorú papíron tesztelt.
Ízekre szedi az akta.
Össze még senki se rakta.*

Békés Márta: Iskolabolygó

A koragyermek-, óvodás- és kisiskolás korban megfigyelhető, az eltérő vagy atipikus fejlődést jelző mintázatok, illetve a hétköznapiakban változatos viselkedésbeli problémákat, szülői aggodalmakat okozó tünetegyüttesek hátterében gyakran a különböző érzéletesi modalitásokból származó ingerek feldolgozásának eltérése, a motoros funkciók éretlensége, illetve a beszéd- és nyelvi képességek megkésettsége, zavara azonosítható. Az érintett gyermekcsoportok diagnosztikájával és fejlesztésével, terápiájával foglalkozó szakemberek számára a címben szereplő kulcsszavak eleve hívószóként szolgálnak. Az érdeklődés felkeltése szempontjából Marianne Frostig neve sokak számára további ösztönzést jelenthet a kötet mélyebb megismerésére, hiszen a hazai gyógypedagógiában Frostig neve összeforrt a gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai képességfeltárásban nagy hagyományokkal rendelkező 'Frostig-teszt' vizsgálóeljárással (Gereben, 1988), amelynek szerepét a beiskolázással kapcsolatos döntéshozatal támogatásában, illetve az olvasás- és írástanulás várható sikerességének meghatározásában hazai kutatás is megerősítette (Gereben & Vidákovich, 1989).

Még mindig a címnél maradva, az olvasó számára valószínűleg szokatlanul cseng a pedagógiai szakirodalomban napjainkban még újszerűnek ható 'nevelési terápia' kifejezés. A nevelési terápia vagy neuropedagógia, mint transzdiszciplináris terület célja kapcsolatot talál a biológiai-idegrendszeri folyamatok és oktatás-nevelés között, és ezáltal elősegíteni a gyermeknevelést a pedagógia, kognitív pszichológia, idegtudományok kutatási eredményeinek integrálása révén. A gyógypedagógiában, a gyógypedagógiai pszichológiában újból és újból megfogalmazódó igény, hogy elméleti, terminológiai szinten tisztázzuk és a gyakorlatban precíz elnevezéssel határozzuk meg a tudomány és gyakorlat sajátos olvasztótégelyében művelt tevékenységünket (Illyés, 2000). Alapvető kérdés, éppúgy saját

szakmai identitásunk, mint a segítségnyújtást igénybe vevők vagy akár a társszakmák nézőpontjából tekintve, hogy a gyógypedagógusi munkához milyen nevelési célokat, funkciókat rendelünk (pl. gyógyítás, rehabilitáció, rehabilitáció, fejlesztés, terápia, támogatás). Vajon a nevelés lehet-e terápiás hatású? Mit is jelent a pedagógiai munka kontextusában a 'terápia'? A kötet erre egyértelmű választ ad elméleti-koncepcionális, illetve a gyakorlati megvalósíthatóság terén egyaránt. A válasz a pszichológia és a neveléstudomány közös szemléleti alapja, a 'klinikai nézőpont', mely hidat képez a ranschburgi hagyomány és a szükségletorientált, folyamatfókuszú megközelítések között.

A könyv mind az alkotók szakmai háttérét tekintve, mind pedig felépítésében hűen tükrözi azt a komplex szemléleti keretet, amelyben az elmélet és a gyakorlat, illetve a diagnosztikus megismerés és a terápiás munka szervesen összefonódik, és amely valójában a Frostig-koncepció esszenciális jellemzője. A kötet a maga nemében egyedülálló és több vonatkozásban is hiánypótló a hazai szakkönyvek piacán. Noha a Frostig-féle vizuális észlelési képességet vizsgáló fejlődési teszt régóta része a hazai diagnosztikus gyakorlatnak, a vizsgáló eljárás mögött álló Marianne Frostig életútjáról, integratív szemléletmódjának gyökereiről, saját felfogásmódjának meghatározó építőelemeiről, továbbá a tesztfejlesztés indítékáról átfogó módon korábban magyar nyelven nem tájékozódhattunk. Éppen a diagnosztika és terápia egységét hangsúlyozó szellemi hagyományt követve, mintegy az életmű koncepcionális egységét helyreállítva, elsőként nyerhetünk részletes betekintést a Frostig-elven alapuló 'gyógyító', remediációs nevelési terápiába. Az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztés sikerességének előfeltétele, hogy feltárára kerülnek a környezethez való alkalmazkodásban szerepet játszó, a teljesítőképességre ható erősségek és gyengeségek, s ebben áll valójában a 'pedagógiai munka klinikai jellege'.

A megjelent mű egyértelműen korszerű szakkönyvként definiálható, hiszen Gerebenné dr. Várbíró Katalin nem szorítkozik pusztán a Frostig-életmű bemutatására, hanem a diagnosztikus és terápiás koncepciót összekapcsolja, mintegy aktualizálja a mai tudományos pszichológiai és neuropszichológiai ismeretek rendszerében. Ugyanakkor explicit iránymutatással szolgál a gyakorló szakemberek számára is a hétköznapi helyzetekben tapasztalt 'tünetek' értelmezéséhez, a vizsgálóeljárás eredményeinek mélyebb szintű megértéséhez, vagyis a diagnosztika közvetlen átfordításához a terápiába.

A kötet ezen felül, a szenzoros feldolgozás fogalmának értelmezése mentén kitekint a szorosán vett Frostig-koncepcióból. Reményi Tamás egy önálló fejezetben bemutatja a szenzoros integráció fejlődésének és zavarainak nagyhatású elméletét, Ayres felfogását annak eredeti változatában, majd kitér a kétféle szerzői megközelítés összehasonlítására is.

Frostig elméletének nagyszerűségét a program gyakorlati alkalmazása során gyűjtött tapasztalatok, 'terepmunkák', illetve ezek tudományos igényű feldolgozásán alapuló hatásvizsgálatok bizonyíthatják legjobban. A gyakorlati munkához kapcsolódóan Rosta Katalin és Bődös Eszter avatja be az olvasót a mozgást és a vizuális feldolgozást középpontba állító – valójában a kognitív folyamatok és funkciók fejlődését sokrétűen támogató – terápia koncepcionális, tematikus elemeibe. A szerzők az eszközrendszer (ennek részeként a PERTRA speciális játéksalád) és feladathelyzetek rendkívül részletes, színes fényképek által 'kézzelfogható', szemléletes leírásával a napi praxisba átültethető útmutatóval szolgálnak a gyakorló szakemberek számára. Ezt teszi teljessé a Vajdáné Kutas Csilla és Schuchné Rumpli Henriette által gondozott fejezetekben annak a közel 30 éves szakmai tapasztalatnak és tudásnak a szisztematikus bemutatása, amely a 'Dami-ovi' logopédiai csoportjában, beszéd fogyatékos gyerekek körében a Frostig-fejlesztőprogram innovatív alkalmazása során felhalmozódott. A gondolati ívet itt Alkonyi Mária esettanulmánya zárja le, mely közel három

évet felölelő egyéni fejlesztési folyamatba, a diagnosztika és a terápia szoros egységébe enged betekintést. Svarka Bernadett tanulmányában életkorokon átívelve továbbviszi a Frostig módszertan alkalmazhatóságát a tanítás-tanulás folyamatára fókuszáltnak. Bemutatja az észlelési képességek integrált fejlesztési lehetőségét az iskolai teljesítmények bázisát jelentő olvasás, írás, számolás műveltségi területeken.

A gyakorlati műhelymunkák egyértelműen túlmutatnak a Frostig-program egyszeri implementációján: a gyógypedagógiai szaktudás bázisán, a célcsoportok szükségleteihez igazítva valójában az alapkoncepció továbbgondolásának és gazdagításának jó gyakorlatát ismerheti meg az olvasó.

A Frostig-terápia hatását a tudományos evidencia szintjén hazánkban is ellenőrizték. Az 1987-90 között 'enyhe fokban értelmi fogyatékos' és 'beszédhibásnak minősített' gyermekcsoportokkal végzett, Gereben Ferencné nevével fémjelzett kutatás eredményeiről szintén részletesen olvashatunk. Mindez abban a szakmatörténeti kontextusban is izgalmas, hogy épp erre az időszakra datálódna a hazai gyógypedagógia-tudományban a hatáskutatások kezdetei, melyek utat nyitottak az evidencia-alapú gyakorlat igényének térnyeréséhez (Illyés, 2004).

A Frostig életmű és koncepció évtizedek távlatában is bizonyított. A multidimenzionális, integratív szemléletű fejlesztőrendszer optimális feltételeket nyújthat az érintett gyermekek észlelési-, motoros-, nyelvi-, és szociális képességrendszereinek fejlődéséhez, az egyénre jellemző tanulási utak kialakulásához, a személyiség autonómiájának megvalósulásához, a „Lacikák összerakásához”.

Végezetül, a kötet tartalmi gazdagsága mellett, külön meg kell említenünk annak külső borítójának esztétikumát. A fedőlapon látható, batikolással készült motívum Bödös Eszter munkája, amelyet amerikai tanulmányútja során egy art-projekt keretében készített. A kötetet tervező Lipót Évával való együttgondolkodás eredményeként, a mű sokrétű tartalmát sűrítő komplex szimbólumként került kiválasztásra.

Mészáros Andrea, Mohai Katalin

Irodalomjegyzék

Gereben F-né (1988). A Frostig Teszt. In: Torda Á. (szerk.), *Pszichodiagnosztika* (pp. 86–91). Budapest: Tankönyvkiadó.

Gereben F-né, & Vidákovich T. (szerk., 1989). *A differenciált beiskolázás néhány mérőeszköze*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Illyés S. (2000) In: Illyés S. (szerk.), *Gyógypedagógiai alapismeretek* (pp. 17–38). Budapest: ELTE BGGYK

Illyés S. (2004). Tudomány és gyakorlat a gyógypedagógiában. In: Gordosné Sz. A. (szerk.): *Gyógyító pedagógia – Nevelés és terápia* (pp.55–85). Budapest: Medicina.